

การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น

Civil Political Development in Local Democracy

เทวัญ รัตนะ¹, ธนิศร พงศ์พิทักษ์โยธิน², ภัทรดนัย ใหม่พระเนตร,³ และ ภาสกร ดอกจันทร์⁴

Thawan Rattana¹, Thanison Phongphitakyotin², Pattaradanai Maiphranate³,

Phasakorn Dokchan⁴

^{1,2,3,4}หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

^{1,2,3,4}Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

¹E-Mail: phumine2516@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-5350-9671>

²E-mail: tanison2644@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-8135-9366>

³E-mail: Tommy.jubjub@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-6047-9086>

⁴E-mail: Phat.mbu@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6863-0856>

Received 31/05/2023

Revised 11/06/2023

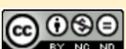
Accepted 15/06/2023

บทคัดย่อ

การเมือง การเลือกตั้ง และประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นถือเป็นประชาธิปไตยโดยพื้นฐานหรือประชาธิปไตยฐานรากของไทย เพราะเป็นช่องทางสำคัญให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้มีพื้นที่ในการแสดงออกถึงความคิดเห็น การเรียกร้อง และการเสนอความต้องการของตนเองต่อตัวแทนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีโอกาสมองข้ามได้ ดังนั้นบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) หลักการและความสำคัญของการเลือกตั้งท้องถิ่นซึ่งเป็นกระบวนการเลือกตั้งตัวแทนระดับท้องถิ่นตามหลักประชาธิปไตย และ (2) การพัฒนาการเมืองภาคประชาชนที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น โดยอาศัยการข้อมูลเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยอธิบายเกี่ยวกับพลวัตวัฒนธรรมการเมืองระดับท้องถิ่นไทย หลักการและความสำคัญของการเลือกตั้งท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติ และการพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่นไทย เพื่อเป็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนและประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นที่เป็นประชาธิปไตยฐานรากของประเทศ สู่การพัฒนาการเมือง การเลือกตั้ง และประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น มุ่งเน้นต่อการคัดเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารจัดการบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยมีหน้าที่สำคัญที่จะต้องสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาและการเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งต้องอาศัยการร่วมมือพัฒนาควบคู่กันระหว่างประชาชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นที่มีองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้ (1) การส่งเสริมการศึกษาประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น (2) การออกนโยบายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการการเมืองระดับท้องถิ่น (3) การเพิ่มพลังสื่อสารมวลชนและเปิดช่องทางสำหรับการสื่อสารทางการเมืองระดับ

[481]

Citation:

เทวัญ รัตนะ, ธนิศร พงศ์พิทักษ์โยธิน, ภัทรดนัย ใหม่พระเนตร, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2566). การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 481-494

Rattana, T., Phongphitakyotin, T., Maiphranate, P., & Dokchan, P., (2023). Civil Political Development in Local Democracy. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 481-494; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.203>

ท้องถิ่น (4) การเพิ่มพลังการติดตาม ตรวจสอบ และระบบประเมินการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นจากภาคประชาชน (5) ลดอิทธิพลและบทบาทของผู้นำในการทำหน้าที่ในช่วงที่มีการเลือกตั้ง (6) การสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น และ (7) กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นการพัฒนาการเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงยั่งยืน

คำสำคัญ: การเมืองภาคพลเมือง; ประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น

Abstract

Politics, elections, and local democracy are fundamentally democratic or Thailand's foundational democracy because it is an important channel for local people to have space to express their opinions, complaints, and presentations of their needs to representatives in local government organizations which may be overlooked Therefore, this article aims to study 1. Principles and importance of local elections. which is a process for electing representatives at the local level according to democratic principles; and 2. development of regional politics. citizens that affect democracy at the local level by relying on documents, textbooks, academic articles, and related research, etc., by explaining the dynamics of Thai political culture at the local level, principles, and the importance of local elections. The relationship between local politics and national politics and local political development in Thailand. To develop civil society and democracy at the local level It is the fundamental democracy of the country. to the development of politics, elections, and democracy at the local level. The results of the study revealed that the development of civil politics in democracy at the local level focuses on selecting representatives to manage public services to meet the needs of the people. It has an important duty to support development and provide opportunities for the participation of the local people, which requires cooperation and development in parallel between the people and local government organizations in civic politics development in the local democratic system. There are 7 components as follows: (1) Promotion of democratic education at the local level. (2) Issuing policies to allow the public to participate in the process. (3) Increasing the power of mass communication and opening channels for political communication at the local level. (4). Increasing the power of monitoring, auditing, and evaluating the work of local politicians from the people's sector.

[482]

Citation:

เทวีญ รัตนะ, ธนิศร พงศ์พิทักษ์โยธิน, ภัทรดนัย ไหมพระเนตร, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2566). การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 481-494

Rattana, T., Phongphitakyotin, T., Maiphranate, P., & Dokchan, P., (2023). Civil Political Development in Local Democracy. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 481-494; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.203>

(5). Reduce the influence and role of the leader in Serve during the election period. (6). Development support. Human resources in local democratic communities. And (7) Human resource development processes at the community local level to develop people's politics in the local democratic system to achieve goals with efficiency and sustainability.

Keywords: Civil Politics; Local Democracy

บทนำ

คำว่า การเลือกตั้งท้องถิ่น (Local Elections) เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย (Democracy) โดยเป็นการเลือกตัวแทนของประชาชนให้เป็นตัวแทนของประชาชนผู้ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของประชาชน (สุพัฒน์จิตร ลาดบัวขาว, 2561: 172) ซึ่งความเป็นประชาธิปไตยนั้นมีหลากหลายรูปแบบทั้ง ประชาธิปไตยแบบตัวแทน ประชาธิปไตยทางตรง หรือ ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง เป็นต้น การเป็นประชาธิปไตยแบบที่ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้นั้น มีความใกล้เคียงและตรงตัวกับประชาธิปไตยแบบท้องถิ่น (Local Democracy) อย่างยิ่ง ดังนั้น คำว่า ประชาธิปไตยท้องถิ่นย่อมแตกต่างประชาธิปไตยแบบตัวแทนอย่างเห็นได้ชัดก็คือ ประชาธิปไตยท้องถิ่นเน้นการมีส่วนร่วมของบ้านเมืองโดยไม่ผ่านการมีตัวแทน ซึ่งหลักการของประชาธิปไตยท้องถิ่นจะประกอบด้วย 1) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจการของท้องถิ่นโดยตรง 2) หากแต่การบริหารจัดการท้องถิ่นโดยส่วนใหญ่ประชาชนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงได้ ประชาชนยังคงจำเป็นในการเลือกตัวแทนอยู่ และ 3) ประชาธิปไตยท้องถิ่นมีความจำเป็นในการบ่มเพาะให้คนในท้องถิ่นอาสาทำงานให้ท้องถิ่น ให้ทุนในพื้นที่เข้ามามีโอกาสในการอาสาทำงานให้ท้องถิ่น ส่วนการปกครองท้องถิ่น คือ การที่รัฐบาลกระจายอำนาจ ความรับผิดชอบ รวมถึงการตัดสินใจให้กับท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถจัดการดูแลชีวิตของพลเมืองของท้องถิ่นได้ ซึ่งนับว่าการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมาก เป็นการให้อำนาจอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังจะต้องมีการให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องการแบ่งเขตความรับผิดชอบที่แน่นอนของการปกครองส่วนท้องถิ่น และในฐานะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นนิติบุคคล และสิ่งสำคัญที่สุดคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีแหล่งรายได้จัดเก็บที่แน่นอนเพื่อนำมาจัดสรรและใช้บริหารภายในพื้นที่ ดังนั้นจึงควรมีกลไกในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นด้วยด้วยการปกครองท้องถิ่นมีด้วยกันทั้งหมด 5 รูปแบบด้วยกัน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) รูปแบบการปกครองท้องถิ่นแบบเฉพาะเจาะจง มีด้วยกัน 2 รูปแบบก็คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา และ 2) รูปแบบการปกครองทั่วไป ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นการปกครองท้องถิ่นจึงนับได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย (ภวัต พัฒนนิภากร, 2563: 2)

ส่วนคำว่า “การเมืองภาคประชาชน” (People’s Politics) นั้น เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2552) ได้ให้ความหมายของการเมืองภาคประชาชนหรือการเมืองภาคพลเมือง ว่าหมายถึง การเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองเพื่อลดทอนการครอบงำของรัฐ โดยที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ รวมทั้งการโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชนเพื่อใช้ดูแลชีวิตของตนเองโดยตรง ซึ่งในปัจจุบันการเมืองภาคประชาชนมีรูปแบบและพัฒนาการเคลื่อนไหวเป็นระบบดีขึ้น มีการกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งเรื่องกำหนดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ การตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจสังคม รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ โดยมีเจตนารมณ์ที่จะปฏิรูปการเมืองให้เป็นการเมืองของประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งในระดับชาติ ท้องถิ่น และชุมชน รวมทั้งเพิ่มการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชนเพื่อให้เกิดความสุจริตและโปร่งใสในระบอบการเมือง และสุดท้ายทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ

ส่วน “การเลือกตั้งท้องถิ่น” (Local Elections) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองตามหลักประชาธิปไตย (Democracy) คือเป็นการสร้างและเคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายใต้การยอมรับของสังคมทั่วไป และเมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการปกครองที่ตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน” ถูกใช้โดยตัวแทนของประชาชน ซึ่งตัวแทนของประชาชนนั้นเป็นผู้ที่ได้รับการมอบหมายให้ทำหน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผลประโยชน์ของประชาชน ซึ่งประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงในการใช้อำนาจอธิปไตย ในขณะที่เดียวกันอำนาจอธิปไตยถูกใช้โดยตัวแทน ได้แก่ สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น เข้าไปการออกแบบนโยบายซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยตรงของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง (สุนทรชัย ขอบยศ และรจนา คำดีเกิด, 2556 : 9-43) และ บริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) ซึ่งเป็นไปตามลักษณะ ของประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) โดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งดังกล่าว จะเป็น ประชาชนซึ่งอาศัยในเขตการปกครองท้องถิ่น ตั้งแต่ระดับจังหวัดลงมา โดยมีชื่อเรียกเขตการปกครองท้องถิ่น แตกต่างกันไปตามเขตการปกครอง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล เป็นต้น การเลือกตั้งท้องถิ่นจึงเป็นช่องทางหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน ระดับท้องถิ่น

ดังนั้นการเมืองภาคประชาชน และการเลือกตั้งท้องถิ่นจึงนับได้ว่าเป็นประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน โดยผู้นำท้องถิ่นที่มาจากจากการเลือกตั้งของประชาชนจะก่อให้เกิดการสร้างการตื่นตัวทางการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังที่ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า ข้อดีของประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น คือ มักมีการกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมในการจัดการรูปแบบชีวิตด้านต่าง ๆ ของเขาอย่างมีเหตุมีผล และยังเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความสามัคคี การคิดถึงส่วนรวมและการเป็นสมาชิกของชุมชนเดียวกัน และการปกครองท้องถิ่นในแง่ตัวเองจะช่วยส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตยในระดับชาติและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ได้ การเลือกตั้งท้องถิ่น จึงได้รับการยอมรับกันว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยทั้งในระดับชุมชน และระดับประเทศ โดยการเลือกบุคคลเข้าไปเป็นตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจตัดสินใจทางการเมือง

หลักการพัฒนาการเมือง

จากคำกล่าวของอับราฮัม ลินคอล์น ที่ว่าประชาธิปไตยคือการปกครองโดยประชาชน ประชาชนปกครองกัน (Self-Government) หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน (Catt, H., 1999: 1-2) ความหมายของการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยดังกล่าว อำนาจอสูงสุด (อำนาจอธิปไตย) นั้นเป็นของปวงชน ประชาชนทำหน้าที่ปกครองตนเองโดยตรง (Direct Democracy) หากแต่ในทางปฏิบัตินั้นบางครั้งไม่สามารถจะกระทำได้ จึงก่อให้เกิดรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Indirect Democracy or Representative government) ขึ้นโดยเป็นการที่ให้ประชาชนสามารถเลือกบุคคลเป็นผู้แทนทำหน้าที่แทนตนแล้วผู้แทนเหล่านั้นจะมีหน้าที่ร่วมกันกำหนดนโยบาย และวิธีการปฏิบัติตามนโยบาย โดยการที่ประชาชนทำหน้าที่ปกครองด้วยตนเองโดยตรงจึงนับได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำให้กระบวนการการปกครองสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยต้องมีคุณสมบัติที่เอื้อหรือสนับสนุนต่อหลักการประชาธิปไตยด้วยกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561: 8) การมีส่วนร่วมในทางการเมืองยังเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประเทศที่พัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ดีแล้ว ก็มักจะกำหนดให้ประชาชนในทุกระดับมีสิทธิส่วนร่วมในทางการเมือง และบวรศักดิ์ อุวรรณโน (2554) ได้อธิบายว่า สำหรับประเทศไทยนั้นปัจจุบันได้เริ่มมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยการรับรองสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านช่องทางและกระบวนการต่าง ๆ ตามกฎหมายบัญญัติ แต่อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะส่งผลต่อการพัฒนาการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่นั้น ปัจจัยสำคัญประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และใช้สิทธินั้นโดยไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ที่สำคัญประชาชนต้องมีส่วนในทางการเมืองโดยการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามกระบวนการช่องทางที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นรูปธรรม ดังนั้นหากเป็นดังที่กล่าวมาการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดของการพัฒนากระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนสืบไป

พลวัตวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นในประเทศไทย

จากอดีตจนถึงปัจจุบันวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นในประเทศไทยได้ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงมาหลากหลายรูปแบบด้วยกัน โดย จรัส สุวรรณมาลา (2550) ได้แบ่งรูปแบบพลวัตการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นชุดความคิดที่เรียกว่า แบบแผนห่วงโซ่วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่น มีดังนี้

ห่วงโซ่ที่ 1. องค์กรชุมชน : วัฒนธรรมการเมืองแบบสมาคมดั้งเดิม แนวราบ เป็นวัฒนธรรมการเมืองโดยมีองค์กรชุมชนทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมในชุมชน ที่มีลักษณะการปกครองตนเองแบบดั้งเดิม (Traditional

civic culture) ในท้องถิ่นต่าง ๆ มีองค์กรชุมชนจำนวนมากเป็นพลังขับเคลื่อนโดยการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน หากแต่ตัวองค์กรไม่มีสถานะทางกฎหมาย การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของกลุ่มจึงต้องอาศัยกระบวนการทางสังคมเป็นหลัก

หัวข้อที่ 2. กำเนิดผู้ใหญ่บ้าน : จุดเริ่มต้นวัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์ แนวตั้ง ในอดีตที่ผ่านมากว่าร้อยปีประเทศไทยมีวัฒนธรรมการเมืองแบบสมาคมดั้งเดิม แนวราบ (Traditional civic culture) จนระยะเวลาผ่านมามีการเปลี่ยนรูปแบบไปสู่วัฒนธรรมรวมศูนย์อำนาจ แนวตั้ง (Integrated political culture) ในเวลาต่อมา โดยมีกำนันผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างราชการส่วนกลางกับประชาชนและชุมชนระดับล่างสุดในฐานะตัวแทนของส่วนราชการ ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเมืองภายใต้โครงสร้างอำนาจทางการเมือง “แนวตั้ง” ขึ้นในชุมชน

หัวข้อที่ 3. การล่มสลายและเปลี่ยนรูปขององค์กรชุมชน : จากองค์กรอิสระเป็นองค์กรลูกข่ายของส่วนราชการ เป็นช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสถานะขององค์กรชุมชนเป็นรูปแบบองค์กรลูกข่ายของส่วนราชการที่เข้าไปจัดตั้ง ลดการพึ่งพาตนเองเพราะสารพัดเข้าถึงแหล่งข้อมูลและสามารถมีโอกาสได้เรียนรู้กว้างขวางมากขึ้น รัฐบาลและส่วนราชการสามารถมอบบริการสาธารณะและขับเคลื่อนนโยบายผ่านองค์กรชุมชนไปสู่ครัวเรือนของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

หัวข้อที่ 4. ท้องถิ่นในฐานะเป็นฐานเสียงของการเมืองระดับชาติ : การเลือกตั้งระดับชาติ เป็นการส่งผลต่อวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นอย่างมาก เกิดการแย่งชิงฐานคะแนนเสียงของ ส.ส.ในพื้นที่ พรรคการเมืองระดับชาติได้เข้าไปจัดระบบฐานเสียงของตนเองในท้องถิ่นโดยการดึงกำนันผู้ใหญ่บ้าน แกนนำองค์กรชุมชนและผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นเข้าไปเป็นฐานคะแนนเสียงทางการเมือง มีระบบผลประโยชน์และเครือข่ายความสัมพันธ์แนวดิ่งที่มีนักการเมืองและพรรคการเมืองเป็นศูนย์กลาง

หัวข้อที่ 5. จุดเริ่มต้นของการเมืองระบบตัวแทน : การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นตามกฎหมายบ้านเมืองยุคใหม่ โดยการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจกรรมสาธารณะในด้านต่าง ๆ ในชุมชนเพียงหน่วยงานเดียว รวมถึงการมีอำนาจในการระดมทรัพยากรจากประชาชนในท้องถิ่น วิธีการบังคับ เช่น การจัดเก็บภาษี การเก็บค่าธรรมเนียมและบริการ เป็นต้น และมีอำนาจออกข้อบัญญัติท้องถิ่นใช้บังคับประชาชนเพื่อดำเนินกิจการสาธารณะให้บรรลุเป้าหมายได้เช่นกัน ซึ่งการเมืองระบบตัวแทนระดับท้องถิ่นจะใช้การเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการเลือกบุคคลเข้าไปเป็นตัวแทนในการบริหาร และผ่านนิติบัญญัติในระดับท้องถิ่นต่อไป

หลักการและความสำคัญของการเลือกตั้งท้องถิ่น

หลักการของการเลือกตั้งท้องถิ่น (Local Election) คือ กระบวนการการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ให้เข้าไปเป็นตัวแทนในการบริหารงานภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) โดยประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งคือพลเมืองที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตปกครองท้องถิ่นระดับท้องถิ่น โดยแต่ละประเทศมีชื่อเรียกเขตการปกครองท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป เช่น ในไทยจะมีเขตการปกครอง ท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีเขตการปกครอง คือ เคาน์ตี (County) เทศบาล (Municipal) ทาวน์/ทาวน์ชิพ

[486]

Citation:

เทวีญ รัตนะ, ธนิศร พงศ์พิทักษ์โยธิน, กัฬรัตน์ ใหม่พระเนตร, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2566). การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 481-494

Rattana, T., Phongphitakyotin, T., Maiphranate, P., & Dokchan, P., (2023). Civil Political Development in Local Democracy. Interdisciplinary Academic

and Research Journal, 3 (4), 481-494; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.203>

(Town/Township) หรือ การปกครองท้องถิ่นของฝรั่งเศสจะมีรูปแบบโครงสร้างแบบสามชั้น ประกอบด้วย ภาค (Region) จังหวัด (Department) และเทศบาล (Commune) นอกจากนี้ยังมีหน่วยปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษคือ การบริหารงานในเขตนครปารีสและเขตเมืองใหญ่อื่น ๆ เช่น เขตเมืองลียง (Lyon) และเขตเมืองมาร์แซย์ (Marseille) เป็นต้น

ส่วนความสำคัญของการเลือกตั้งท้องถิ่น คือ การเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญต่อการแสดงให้เห็นถึงสถานะของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพประชาธิปไตยภายในท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย (Rallings, C., & Thrasher, M., 1997: 9)

1) สามารถเป็นเครื่องมือตรวจสอบระดับความสนใจของประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด โดยวัดจากระดับการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น

2) ความเข้มข้นในการแข่งขันลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นตัวแทนผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีความเข้มข้นมากน้อยเพียงใด

3) บทบาทและความสัมพันธ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งที่สังกัดพรรคการเมืองขนาดใหญ่และขนาดเล็ก การรวมกลุ่มการเมืองในพื้นที่ท้องถิ่น รวมถึงบทบาทของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่สังกัดพรรคการเมือง หรือลงนามอิสระ เป็นต้น

ซึ่งผลของการเลือกตั้งท้องถิ่น สามารถเป็นสิ่งสะท้อนถึงการตอบสนองของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อ นโยบายที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งในท้องถิ่นใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งที่มีต่อเปลี่ยนแปลงของนโยบายที่นำเสนอในการพัฒนาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม ต่อการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นในปัจจุบันและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งประเด็นนโยบายในการเลือกตั้งท้องถิ่นอาจสอดคล้องหรือแตกต่างจากประเด็นนโยบายการเมืองระดับชาติก็ได้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ท้องถิ่นและเป็นไปตามที่ขอบเขตกฎหมายกำหนดและกฎหมายรองรับ

ผ

ตารางที่ 1 โครงสร้างการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (โกวิท พวงงาม, 2563: 44-46) ดังนี้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ฝ่ายบริหารท้องถิ่น	ฝ่ายนิติบัญญัติ
องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	นายก อบจ. 1 คน	ส.อบจ. จำนวน 24-28 คน
เทศบาล		
เทศบาลนคร	นายกเทศบาลนคร 1 คน	ส.ท. จำนวน 24 คน
เทศบาลเมือง	นายกเทศบาลเมือง 1 คน	ส.ท. จำนวน 18 คน
เทศบาลตำบล	นายกเทศบาลตำบล 1 คน	ส.ท. จำนวน 12 คน
องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	นายก อบต. 1 คน	ส.อบต. ตัวแทนหมู่บ้านละ 1 คน
กรุงเทพมหานคร	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร 1 คน	ส.ก. จำนวน 50 คน
เมืองพัทยา	นายกเมืองพัทยา 1 คน	สมาชิกสภาจำนวน 24 คน

สภาท้องถิ่น (ฝ่ายนิติบัญญัติ) และผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งมีที่มาและเรียกชื่อแตกต่างกันตามรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบมีอำนาจหน้าที่สำคัญ ดังนี้ 1) สภาท้องถิ่น (ฝ่ายนิติบัญญัติ) ประกอบด้วย สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมีหน้าที่ต่าง ๆ ได้แก่ หน้าที่ออกข้อบัญญัติท้องถิ่น (ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย) เช่น การประปาหมู่บ้าน การจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย หน้าที่ตรวจสอบและควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหาร เช่น ตรวจสอบการรับและใช้จ่ายงบประมาณของท้องถิ่นว่าตรงตามวัตถุประสงค์ของแผนงาน/โครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนการใช้จ่ายงบประมาณประจำปีหรือไม่ การตั้งกระทู้ถาม หรือการอภิปรายไม่ไว้วางใจ หน้าที่การให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาท้องถิ่นประจำปี และหน้าที่การให้ความเห็นชอบงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นต้น ส่วน 2) ผู้บริหารท้องถิ่นมีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมีหน้าที่สำคัญ ได้แก่ หน้าที่บริหารกิจการของท้องถิ่นให้เป็นไปตามข้อบัญญัติและแผนพัฒนาท้องถิ่น หน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและงบประมาณรายจ่ายประจำปีและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมเสนอสภาท้องถิ่นเพื่อให้ความเห็นชอบ และหน้าที่ในการรายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินต่อสภาท้องถิ่น เป็นต้น

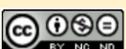
จึงกล่าวได้ว่าผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นถือเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่นที่เป็นตัวแทนในการพัฒนาท้องถิ่นที่มาจากเลือกตั้งมาของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นการเลือกตั้งท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงควมมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างนักการเมืองกับประชาชน ซึ่งมีหลากหลายลักษณะ หลากหลายรูปแบบ มีกลยุทธ์ที่ถูกนำมาใช้และส่งผลทั้งทางด้านบวกและด้านลบขึ้นอยู่กับกลยุทธ์หรือวิธีการที่นำมาใช้เพื่อสร้างการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชนทั้งก่อนเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้งได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 กลยุทธ์ของการปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชนก่อนและหลังจากการได้รับเลือกตั้ง (ชินนิต ม้าทอง สันทรธรณ์ เรือนเงิน และทักษวัฒน์ เหล่าสุวรรณ, 2557:165) ดังนี้

กลยุทธ์ที่ใช้ปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง ก่อนได้รับการเลือกตั้ง	กลยุทธ์ที่ใช้ปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง หลังได้รับการเลือกตั้ง
1. การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	1. การทำตนให้เสมอต้นเสมอปลาย
2. การให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ	2. การให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่
3. การสร้างทีมงานและเครือข่ายในพื้นที่	3. การสร้างผลงานให้เป็นรูปธรรม
4. การประชาสัมพันธ์ตนเองเป็นระยะ	4. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ประชาชนรับทราบเป็นระยะ
5. การขอคะแนนสงสาร	5. การทำงานแบบมีส่วนร่วม ไม่เน้นการสั่งการ
6. การใช้ความจริงใจ เสียสละ ช่วยเหลือประชาชน	6. การสร้างความใกล้ชิดกับประชาชน
7. การยึดประชาชนเป็นที่ตั้งในการทำงาน	7. การประชาสัมพันธ์ตนเองเป็นระยะ

[488]

Citation:

เทวีญ รัตนะ, ธนิศร พงศ์พิทักษ์โยธิน, กัทรศนัย ใหม่พระเนตร, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2566). การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในระบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (4), 481-494

Rattana, T., Phongphitakyotin, T., Maiphranate, P., & Dokchan, P., (2023). Civil Political Development in Local Democracy. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (4), 481-494; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.203>

กลยุทธ์ที่ใช้ปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง ก่อนได้รับการเลือกตั้ง	กลยุทธ์ที่ใช้ปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง หลังได้รับการเลือกตั้ง
8.การใช้ผลงานเดิมในการหาเสียงกับประชาชน	8.ยึดประชาชนเป็นที่ตั้งในการทำงาน
9.การรับปากไว้ก่อน ส่วนจะทำได้หรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่จะทำในภายหลัง	9.สร้างผลโดยไม่หวังคะแนนเสียงเฉพาะหน้า
10.การมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน	10.ใช้ความอดทนอดกลั้นในการทำงาน
11.แจกลสิ่งของให้ความช่วยเหลือ	11.การรับปากไว้ก่อน ส่วนจะทำได้หรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่จะทำในภายหลัง
12.เห็นความเดือดร้อนของประชาชนมาก่อน	12.การมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน
ครอบครัวเป็นอันดับสอง	13.ใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือในการแสวงหาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติ

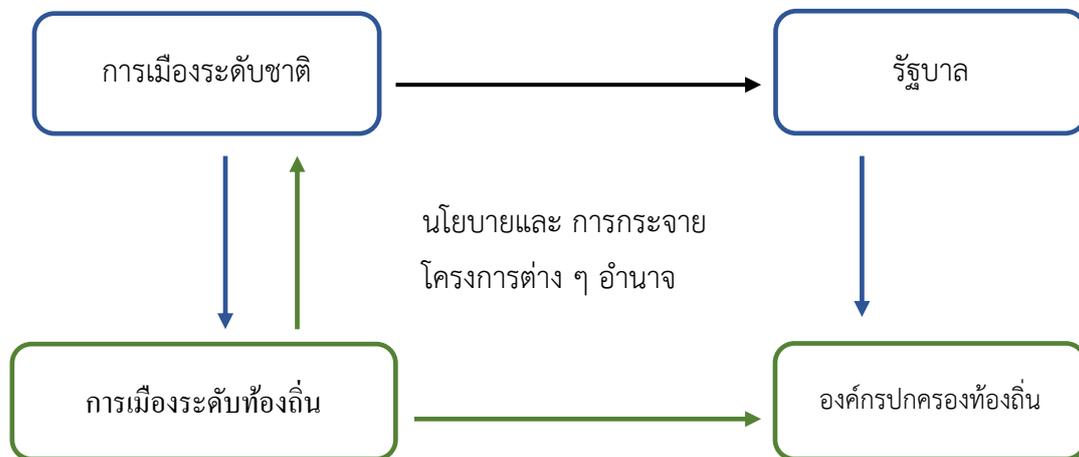
ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับพรรคการเมืองที่ถือเป็นการเมืองระดับชาติมีความเชื่อมโยงกันโดยอาศัยปัจจัยด้านการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างเงื่อนไขต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรและบริหารทรัพยากรตามแนวทางการกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่นของรัฐบาล คณะรัฐมนตรี และนักการเมืองระดับชาติผ่านนโยบายและโครงการต่าง ๆ หรือปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งและใกล้ชิดขึ้นระหว่างพรรคการเมืองและผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่พัฒนาสู่ความร่วมมือในลักษณะของการเป็นกลุ่มเดียวกัน หรือความเชื่อมโยงรูปแบบเครือญาติหรือความเป็นตระกูลการเมือง (political dynasty) ในพื้นที่เลือกตั้งเดียวกันทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เช่น กลุ่มบ้านใหญ่ (ศราวิณ ปานชัย, 2566: ออนไลน์) ที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นคนนามสกุลเดียวกัน เครือญาติ หรือคนใกล้ชิด ลงสมัครทั้งในระดับชาติ ได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ ระดับท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด หรือองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่น หรือบางพื้นที่มีกลุ่มการเมืองหลายกลุ่มย่อมส่งผลต่อการแข่งขันที่รุนแรงทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งประธาน มงคลสุวรรณ (2554) ได้อธิบายการเมืองระดับท้องถิ่นมีความสำคัญกับการเมืองระดับชาติในหลายมิติ ดังนี้

มิติที่1.) การเมืองท้องถิ่นเป็นฐานรากสำคัญทางการเมือง (Political Based) เปรียบเสมือนสิ่งปลูกสร้างที่ต้องมีฐานรากที่มั่นคงแข็งแรงจึงจะทำให้สิ่งปลูกสร้างนั้นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยาวนาน ดังนั้นการเมืองระดับชาติจะมั่นคง มีเสถียรภาพได้ต้องมีการเมืองท้องถิ่นที่มั่นคง ดังปรากฏการณ์ในประเทศที่มีพัฒนาการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มั่นคงต่อเนื่องยาวนานนั้นย่อมมีการการเมืองท้องถิ่นที่เข้มแข็งมาก่อน

มิติที่2.) การเมืองท้องถิ่นเป็นหุ้นส่วนทางการเมือง (Political Partnership) กับการเมืองระดับชาติ ดังจะเห็นได้ว่าการเมืองท้องถิ่นเป็นฐานการเมืองสำคัญของการเมืองระดับชาติในการเลือกตั้งทั่วไป โดยพรรค

การเมืองที่มีสาขาพรรคที่เข้มแข็งในท้องถิ่นย่อมสามารถช่วยให้ผู้สมัครเลือกตั้งของพรรคการเมืองระดับชาติชนะการเลือกตั้งทั่วไปได้ ในทางกลับกันพรรคการเมืองระดับชาติที่เป็นที่นิยมของประชาชนก็สามารถช่วยให้ผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกของพรรคหรือพรรคให้การสนับสนุน สามารถชนะการเลือกตั้งท้องถิ่นได้เช่นกัน

มิติที่3.) การเมืองท้องถิ่นเป็นตัวชี้วัดความนิยมทางการเมือง (Political Preference) หรือความชอบธรรมทางการเมือง (Political Legitimacy) ของการเมืองระดับชาติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นโดยหากพรรคการเมืองระดับชาติหรือผู้นำทางการเมืองระดับชาติได้รับความนิยมาจากประชาชน หรือในทางตรงกันข้ามหากประชาชนเสื่อมความนิยมต่อผู้นำ ย่อมส่งผลให้สมาชิกพรรคหรือกลุ่มการเมืองที่พรรคสนับสนุนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งหรือประสบความพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งได้

แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองระดับชาติ

การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองระดับท้องถิ่นไทย

การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในระดับท้องถิ่นไทยจะต้องเริ่มต้นด้วยการส่งเสริมระบบการพัฒนาการเมืองทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งระบบการเมืองต้องเปิดโอกาสและพื้นที่เพื่อให้ประชาชนได้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการของการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งระบบการเมืองดังกล่าวจึงถือเป็นระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง ดังนั้นประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นจึงต้องยกระดับศักยภาพองค์กรชาวบ้าน และสร้างกลไกการเมืองภาคประชาชนในระดับท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่ผลักดัน ติดตามตรวจสอบ สนับสนุนการทำงานร่วมกัน สร้างพื้นที่ในการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ประชาธิปไตยแบบเป็นรูปธรรม ภายใต้ทิศทางในการบริหารจัดการท้องถิ่นที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมสร้างกลไกการทำงานร่วมกันประสานความร่วมมือในหลายภาคส่วนทั้งในระดับนโยบายระดับเครือข่ายรวมถึงระดับท้องถิ่นเข้าด้วยกันแบบบูรณาการ

โดยประเด็นหลักของการสร้างการเมืองใหม่ในระดับท้องถิ่นยังคงให้ความสำคัญไปที่การมีส่วนร่วมของประชาชนแม้ว่าจะเป็นรากฐานที่สำคัญแต่ด้วยบริบทที่แตกต่างกันระหว่างสังคมชนบทและสังคมเมืองทั้งการศึกษาเรื่องประชาธิปไตยและการมีรายได้ในการดำรงชีพแบบเร่งรีบที่แตกต่างกัน หากแต่ยังพบว่าประชาชนในท้องถิ่นชนบทยังคงสนใจต่อการดำเนินวิถีชีวิตเรียบง่ายไม่วุ่นวายกับภาคการเมือง ยังขาดความเข้าใจในความเป็นไปของรัฐบาลรวมทั้งนโยบายการคลังที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านอยู่มาก ดังนั้นการพัฒนาการรับรู้และกระแสแห่งการเข้าใจและเข้าถึงระบบการพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่นให้กับประชาชนจึงควรดำเนินการวางรากฐานการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นมีองค์ประกอบ 7 ประการ ดังนี้

1. การส่งเสริมการศึกษาประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น เพื่อขับเคลื่อนการสร้างองค์ความรู้ทางการเมืองท้องถิ่นให้สามารถยกระดับการรับรู้ การเข้าใจ การตื่นตัวต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นและสอดคล้องกับวิถีชีวิตปกติของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ รวมทั้งการสร้างพลเมืองที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพต่อการเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและการบริหารงานแบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น และเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพและสามารถสนับสนุนการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นภายใต้วิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตย (ชลัช ชรัญญชัย, 2556: 28)

2. การออกนโยบายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการการเมืองระดับท้องถิ่น เป็นกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการปกครองตนเองอย่างอิสระ โดยการร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมกำกับดูแล ร่วมตรวจสอบและประเมินผลการทำงานของผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีความสำคัญและยังเป็นกลไกในการแสดงออกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชน รวมทั้งการที่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในนโยบายผ่านการเลือกผู้สมัครเป็นตัวแทนที่นำเสนอโยบายที่ชื่นชอบ (ศิลปะวิญญ์ น้อยสมมิตร และโชติกา แก่นธिया, 2562: 112-113)

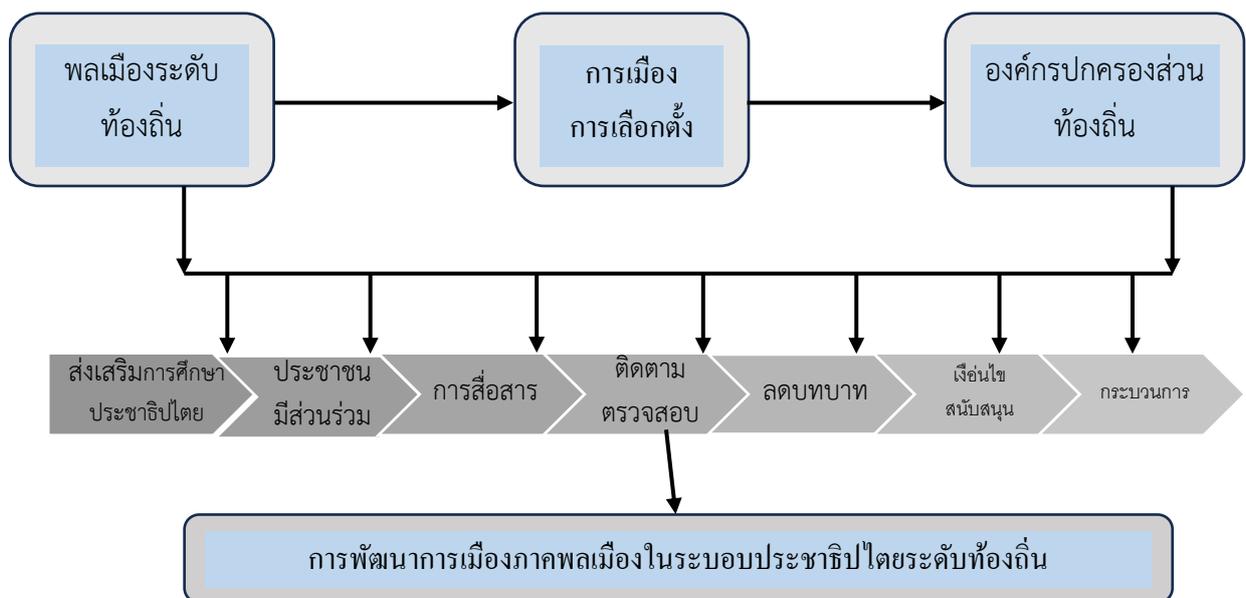
3. การเพิ่มพลังสื่อสารมวลชนและเปิดช่องทางสำหรับการสื่อสารทางการเมืองระดับท้องถิ่นให้บทบาทในการทำหน้าที่ให้ความรู้ เนื่องจากในยุคปัจจุบันสื่อถือว่ามีอิทธิพลต่อการชักนำและชี้ทิศทางได้อย่างมาก อิทธิพลของสื่อบุคคลและสื่อมวลชนยังมีผลต่อการรับข่าวสารทางการเมืองรวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน การสื่อสารทางการเมืองประกอบด้วย การสื่อสารแบบเจาะจงของนักการเมืองและผู้เกี่ยวข้องทางการเมือง กิจกรรมการสื่อสารที่สื่อมวลชนนำเสนอเกี่ยวกับการเมือง โดยผ่านองค์กรการเมืองผ่านสื่อ และผ่านประชาชนหรือผู้รับ ดังนั้นหน้าที่ของการสื่อสารทางการเมืองจึงส่งผลต่อการสร้างทัศนคติทางการเมือง การสร้างความสนใจทางการเมือง การสร้างการรับรู้และความเข้าใจทางการเมือง รวมทั้งการสร้างบทบาททางการเมืองของผู้เกี่ยวข้องทางการเมืองทั้งหมด (สิริมาศ หมั่นสาย และคณะ, 2565: 392)

4. การเพิ่มพลังการติดตาม ตรวจสอบ และระบบประเมินการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นจากภาคประชาชน ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นในเรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและสื่อมวลชนในการยกระดับการสร้างพลังเพื่อรวมตัวกันขับเคลื่อนความรู้ความเข้าใจ การใช้สิทธิของตนเอง และการติดตามตรวจสอบการเมืองระดับท้องถิ่น ซึ่งกฎหมายรองรับการทำงานควบคู่กับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ประจำท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ (โกวิทย์ พวงงาม และคณะ, 2557: 54-55)

5. ลดอิทธิพลและบทบาทของผู้นำชุมชนในการทำหน้าที่ในช่วงมีการเลือกตั้ง ในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันว่า ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำอื่น ๆ ถูกนำไปใช้ในการผลักดันต่อการส่งผลให้เกิดคะแนนเสียงของนักการเมืองระดับชาติ เพราะมีความผูกพันหรือมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะผลประโยชน์ตอบแทนซึ่งกันและกัน จึงทำให้ผู้นำชุมชนหรือผู้นำท้องถิ่นกลายเป็นหัวคะแนนเสียงของพรรคการเมือง ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งจะต้องออกกฎหมายทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น เพื่อป้องกันและป้องปรามผ่านการกำหนดโทษและการกำหนดวิธีการปฏิบัติตนอย่างเข้มงวดในช่วงการเลือกตั้งให้มากที่สุด (วิชชุกร นาครชน, 2561: 14) และผลักดันกิจกรรมการเลือกตั้งให้อยู่กับภาคประชาสังคมผ่านการแสวงหาข้อมูลเชิงลึกให้มากขึ้น

6. การสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น เป็นการทำที่ต้องอาศัยการสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทส่วนบุคคลของคนในชุมชน โดยต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่ ความรู้ เพื่อพัฒนาความคิดของคนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และปลูกฝังเยาวชนให้เข้าใจวิถีประชาธิปไตยและอาศัยวัฒนธรรม ประเพณีและทุนชุมชนในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนให้รู้จักการแบ่งปัน และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนประชาธิปไตยต่อไป (เสกสรรค์ สนวา, อภิชาติ ใจอารีย์ และระวี สัจจโสภณ, 2563,45)

7. กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น เริ่มต้นที่การเข้าใจสิทธิหน้าที่ขั้นพื้นฐานของประชาชน และอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตยต่อลูกหลาน และสมาชิกในชุมชนหรือหมู่บ้านเข้าไปมีบทบาทและสร้างเครือข่ายภายในชุมชนให้มีการประสานความร่วมมือกันในรูปแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมและผลักดันชุมชนให้มีความเข้มแข็งตามวิถีแห่งความเป็นชุมชนประชาธิปไตย (เสกสรรค์ สนวา, อภิชาติ ใจอารีย์ และระวี สัจจโสภณ, 2563,45)

แผนภาพที่ 2 หลักของการสร้างการเมืองใหม่

บทสรุป

ในปัจจุบันพบว่าประเทศไทยตื่นตัวกับกระแสแนวคิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและการปกครองท้องถิ่นที่ได้เริ่มมีพัฒนาการอย่างเห็นได้ชัดควบคู่กับการปฏิรูปการเมืองที่มุ่งหมายให้สังคมไทยสามารถพัฒนาประชาธิปไตยได้อย่างเต็มรูปแบบและเป็นรูปธรรม หากแต่วิถีคิดและวิถีปฏิบัติต่อประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เมืองพัทยา หรือ กรุงเทพมหานคร ควรส่งเสริมให้ประชาชน และชุมชนท้องถิ่น มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลบ้านเมืองให้มากยิ่งขึ้นโดยสร้างความเป็น “พลเมือง” ให้เป็นผู้มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมให้มากยิ่งขึ้น ประชาชนมิใช่เป็นผู้มีหน้าที่เพียงลงคะแนนเลือกตั้งหรือเป็นเพียงผู้รับนโยบายจากรัฐเพียงเท่านั้น สร้างรากฐานอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย (Liberal democracy) เพื่อพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่นให้เข้มแข็งควบคู่กับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้โดยการเลือกบุคคลเพื่อไปเป็นตัวแทนของตนเองเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ปกครองและบริหารจัดการทรัพยากรหรือกิจการสาธารณะตามความต้องการของประชาชนบนพื้นฐานของนโยบายแห่งรัฐเพื่อเป็นการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยก้าวหน้าและพัฒนาแบบยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม และคณะ. (2557). บทบาทสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรคการเมืองในการพัฒนาประชาธิปไตย: ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University. ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*. 7(1), 43-61.
- โกวิท พวงงาม. (2563). *คู่มือเลือกตั้งท้องถิ่น*. มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ สำนักประเทศไทย นนทบุรี: บริษัทธรรมสาร จำกัด
- จรัส สุวรรณมาลา. (2550). วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*. 5(3), 83-106.
- ชนิธร ม้าทอง และคณะ. (2557). ศึกษาเปรียบเทียบปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับประชาชนก่อนและหลังได้รับเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 8(1), 159-168.
- ชลัช ชรัญญชัย. (2556). การพัฒนาท้องถิ่นภายใต้ระบอบประชาธิปไตย: ข้อเสนอการให้องค์ความรู้และการมีส่วนร่วมทางการบริหารท้องถิ่นเบื้องต้นแก่ผู้เรียน. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*. 11(2), 21-29.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโน. (2554). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินติ้ง ฮอลล์ จำกัด.

ปธาน สุวรรณมงคล. (2554). *การเมืองท้องถิ่น: การเมืองของใครโดยใครเพื่อใคร*. กรุงเทพมหานคร: จตุพรดีไซด์.

ภวัต พัฒนนิภากร. (2563). *รูปแบบพฤติกรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ภายใต้อิทธิพลของพลวัตทางการเมือง*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วิชุกร นาคธน. (2561). *นักการเมืองถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 5(2), 1- 15.

ศราวิน ปานชัย. (2566). “บ้านใหญ่” ผู้มากบารมีกำหนดทิศทางการเมืองไทย. *ศิลปวัฒนธรรม*. Retrieved on 2 May 2023. https://www.silpa-mag.com/history/article_105279.

ศิลปวิชัญ น้อยสมมิตร และโชติกา แก่นธिया. (2562). *การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อนโยบายสาธารณะ. วารสารวิจัยวิชาการ*. 2(1), 101-116.

สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สิริมาศ หมื่นสาย ธนาภรณ์ แสงทอง และภวัต พัฒนนิภากร. (2565). *กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองของนโยบายประชานิยม. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 8(3), 383-396.

สุนทรชัย ขอบยศ และรจนา คำดีเกิด. (2556). *การเมืองภาคพลเมือง: การถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย. รัฐสภาสาร*. 61(5), 9-43.

สุพัฒน์จิตร ลาดบัวขาว. (2561). *การเลือกตั้งท้องถิ่น: ข้อจำกัดของกระบวนการประชาธิปไตย. วารสารลุ่มพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก*. 36(2), 169-197.

เสกสรรค์ สนวา, อภิชาติ ใจอารีย์ และระวี สัจจโสภณ. (2563). *สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นชุมชนประชาธิปไตย. วารสารการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 11(3), 46-65.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2552). *การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา*.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. (2545). *ประชาธิปไตยท้องถิ่น: สาระสำคัญของการเมืองและการปกครองส่วนท้องถิ่น*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มติใหม่.

Rallings, C., & Thrasher, M., (1997). *Local Elections in Britain*. New York: Routledge.

Catt H. (1999). *Democracy in Practice*. London: Routledge.